

Siipikarjan salmonellavalvonta

Eviran ohje 15312/5

Eviran ohje 15312/5
Käyttöönotto 6.2.2018

Elintarviketurvallisuusvirasto

Hyväksyjä Sirpa Kiviruusu

Esittelijä Tiia Tuupanen

Lisätietoja Kunnaneläinlääkärit ja aluehallintovirastot

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuim.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
2. LAINSÄÄDÄNTÖ	4
3. YLEISTÄ	4
4. TEHTÄVÄT, VASTUUT JA TIEDONKERUU	10
4.1. Pitopaikka	10
4.1.1. Siipikarjan pitäjien rekisteröityminen	10
4.1.2. Ilmoitus uusien lintujen ottamisesta pitopaikkaan	10
4.1.3. Näytteenotto	10
4.1.4. Pitopaikan suojaaminen eläintaudeilta	11
4.1.5. Kirjanpito	11
4.1.6. Salmonellaepäily ja -tartunta	12
4.2. Hautomo	13
4.2.1. Siipikarjan pitäjien rekisteröityminen	13
4.2.2. Näytteenottosuunnitelma	13
4.2.3. Kirjanpito.....	13
4.2.4. Salmonellaepäily ja -tartunta.....	14
4.3. Kunnaneläinlääkäri ja aluehallintovirasto	14
4.3.1. Pakollisen terveystarkastuksen tarkastuskäynnit	14
4.3.2. epäily salmonellatartunnasta	16
4.3.3. Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös	16
4.3.4. Muut salmonellan johdosta tehtävät toimenpiteet.....	17
4.3.5. Selvitys salmonellatartunnan alkuperästä ja levinneisyydestä.....	18
4.3.6. Näytemäärän lisääminen viranomaisen näytteenotossa	19
4.3.7. Tarkastus rehun saastumisen takia.....	19
4.4. Laboratorio	19
4.5. Evira	20
5. NÄYTTEENOTTOMENETELMÄT	20
5.1. Ulostenäytteet.....	20
5.2. Tossunäytteet	21
5.3. Sivelpölynäytteet	22
5.4. Pölynäytteet.....	22
5.5. Näytteenotto untuvikkojen kuljetuslaatikoista	22
5.6. Näyte hautomon tuotantoympäristöstä.....	23
5.7. Pintapuhtausnäyte	23
5.8. Rehu ympäristönäytteet	23
5.9. Näytteenotto epäiltäessä virheellistä tutkimustulosta	24
5.10. Näytteiden toimittaminen tutkittavaksi.....	24
6. KUSTANNUKSET	24

1. JOHDANTO

Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma koskee broilereita, kalkkunoita ja munintakanoja. Siipikarjan salmonellavalvonta on eläintautilain mukaista pakollista terveystalvontaa.

Tässä ohjeessa kuvataan pakollisen terveystalvonnan mukaiset velvoitteet siipikarjan pitopaikasta vastaavalle toimijalle sekä viranomaisille ja laboratorioille. Lisäksi ohjeessa kuvataan salmonellaepäilyn tai -tartunnan johdosta suoritettavia toimenpiteitä.

2. LAINSÄÄDÄNTÖ

Eläintautilaki (441/2013) (D 1)

Valtioneuvoston asetus (838/2013) eläinten terveystalvonnan sekä eläintautien vastustamisesta eläinten keinolisessa lisäämisessä (*terveystalvonta-asetus*) (D 5)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (1037/2013) kanojen ja kalkkunoiden salmonellavalvonnan (*salmonella-asetus*) (D 110)

Laki eläintunnistusjärjestelmästä (238/2010) (A 1)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (867/2010) siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta (*siipikarjan tunnistamisasetus*) (A 55)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (1368/2011) elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta (*alkutuotantoasetus*) (I 15)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus (1044/2017) kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista (D 7)

Vastaava EU-lainsäädäntö:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003 (zoonosiasetus)

Komission asetus 200/2010 (*Gallus gallus* -lajin emoparvet)

Komission asetus 517/2011 (munintakanaparvet)

Komission asetus 200/2012 (broileriparvet)

Komission asetus 1190/2012 (kalkkunaparvet).

Kansallinen lainsäädäntö on saatavissa maa- ja metsätalousministeriön internetsivulta: <http://mmm.fi/lainsaadanto/elaimet-elintarvikkeet-ja-terveys/lainsaadanto> (yllä säädöksen nimen jälkeen säädöksen numero eläinlääkintölainsäädännössä) ja EU-lainsäädäntö osoitteesta: <http://eur-lex.europa.eu>.

3. YLEISTÄ

Siipikarjan salmonellavalvonnan tarkoituksena on estää salmonellatartuntojen leviäminen ihmisiin kanojen ja kalkkunoiden sekä niistä saatavien elintarvikkeiden välityksellä sekä pitää salmonellatartuntojen esiintyvyys kussakin parviryhmässä enintään yhdessä prosentissa vuosittain.

Kanalla tarkoitetaan tässä ohjeessa ja lainsäädännössä *Gallus gallus* -lajiin kuuluvia lintuja, eli sekä munintakanoja että broilereita.

Salmonellaa koskevaa pakollista terveystarkkailua on toteutettava seuraavissa kanojen ja kalkkunoiden pitopaikoissa:

- 1) hautomot
- 2) emokasvatamot
- 3) emokanalat
- 4) broileri- ja kalkkunakasvatamot, joista toimitetaan lintuja teurastamoon tai luovutetaan siipikarjanlihaa suoraan kuluttajille tai toimitetaan siipikarjanlihaa vähittäismyyntiin
- 5) munintakanojen kasvatuskanalat
- 6) kanalat, josta luovutetaan kanamunia munapakkaamoon, munatuotelaitokseen, vähittäiskauppaan tai suoraan kuluttajille.

Pakollista terveystarkkailua ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa hautomossa, emokasvatamossa, emokanalassa tai kasvatuskanalassa, jossa kuoriutuvia tai kasvatettavia lintuja tai niiden jälkeläisiä ei toimiteta edellä 4 tai 6 kohdassa tarkoitettuun pitopaikkaan. Pitopaikan, joka luovuttaa kananmunia tai siipikarjanlihaa (edellä kohdat 4 ja 6), tulee siten huolehtia, että hankkii siitosmunia, untuvikkoja tai lintuja vain sellaisista pitopaikoista, jotka toteuttavat pakollista terveystarkkailua.

Pakollisen salmonellavalvonnan ulkopuolelle jäävät kokonaan sellaiset pitopaikat, jotka eivät luovuta lihaa, kananmunia tai lintuja pitopaikan ulkopuolelle. Näytteenotto-ohjelmaan on helpotuksia sellaisille pitopaikoille, jotka ainoastaan suoramyyvät siipikarjanlihaa tai kananmunia, sekä pitopaikoille, joiden lintuja tai siitosmunia toimitetaan ainoastaan suoramyyntiä harjoittaviin pitopaikkoihin. Salmonella-asetuksessa tämä toiminta on määritelty **pienimuotoiseksi toiminnaksi**. Tarkemmin pienimuotoisella toiminnalla tarkoitetaan seuraavia pitopaikkoja:

- 1) alle 1 000 linnun kanalat, joiden tuottamia munia luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta taikka pitopaikasta vastuussa olevan toimijan harjoittamassa torikaupassa tai ovelta ovelle myynnissä,
- 2) broileri- ja kalkkunakasvatamot, joiden tuottamaa siipikarjanlihaa luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta, tai jotka toimittavat siipikarjanlihaa vain paikalliseen vähittäismyyntiin,
- 3) alle 250 linnun emokasvatamot ja emokanalat sekä alle 1 000 linnun kasvatuskanalat, joiden lintuja tai niiden jälkeläisiä luovutetaan vain 1 ja 2 kohdissa mainittuihin pitopaikkoihin.

Suomessa ei saa käyttää rokotteita kanoissa ja kalkkunoissa esiintyvien salmonellatartuntojen ennaltaehkäisyyn, eikä mikrobilääkkeitä salmonellatartuntojen ennaltaehkäisyyn, hävittämiseen tai hoitamiseen. Jos kana- tai kalkkunaparvea on muista syistä lääkitty mikrobilääkkeellä, terveystarkkailuun sisältyvä näytteenotto voidaan suorittaa vasta lääkkeen varoajan päätyttyä.

Salmonellavalvonnessa käytettäviä lomakkeita sekä tämä ohje on saatavissa Eviran internetsivuilta www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Lomakkeet ja ohjeet > [Salmonellavalvonta](#). Käytössä ovat läheteet salmonellatutkimuksia varten, ilmoitus pitopaikkaan saapuneesta parvesta, lomake kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnistä sekä laboratorio kuukausi-ilmoitus

Tarkempia ohjeita lainsäädännön käytännön soveltamisesta antavat kunnaneläinlääkärit toimijoille ja aluehallintovirastot kunnaneläinlääkäreille.

Taulukossa 1 on kuvattu siipikarjan pakolliseen terveystarkkailuun sisältyvä salmonellanäytteenotto.

Taulukko 1. Siipikarjan pakolliseen terveystarkkailuun sisältyvä salmonellanäytteenotto

Kohde	Ajankohta	Kasvatusmuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnaneläinlääkäriin käynti ja näytteenotto (krt)
BROILERIT JA KALKKUNAT						
VANHEMPAIS- JA ISOVANHEMPAISPOLVI						
Emokasvattamo*						1 / vuosi
Untuvikot	välittömästi saavuttua		pohjapaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	10 kpl	2	
Kasvatusparvi	4 viikon ikäiset		tossunäyte	2 paria	2	
	2 viikkoa ennen siirtoa emokanalaan tai munnin alkua		tossunäyte	2 paria	2	
Emokanala*						Broileri: 2 / emo-parvi ¹⁾ Kalkkuna: 1 / emoparvi ²⁾
Emoparvi	2 viikon välein		tossunäyte ja	1 pari	1	
			sivelypölynäyte	liina 900 cm ²	1	
Hautomo						1 / vuosi
Tuotantoympäristö	kirjallinen suunnitelma		pölynäytteet	10 - 15 g/näyte		
			sivelynäytteet			
TUOTANTOPOLVI						
Broileri- ja kalkkunakasvattamo						1 / vuosi
Kasvatusparvi	3 viikon sisällä ennen teurastusta		tossunäyte	2 paria	2	
	viranomaisen näytteenotto		tossunäyte ja	1 pari	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
Broileri- ja kalkkunakasvattamo, jos parvi teurastetaan useammassa erässä pienteurastamossa ja kasvatusaika on broilereilla yli 81 vrk tai kalkkunoilla yli 100 vrk						1 / vuosi
Kasvatusparvi	3 viikon sisällä ennen ensimmäisen erän teurastusta ja sen jälkeen 6 viikon välein		tossunäyte	2 paria	2	
	viranomaisen näytteenotto		tossunäyte ja	1 pari	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	

* Emoilla tarkoitetaan siitosmunien tuotantoa varten kasvatettavia tai pidettäviä lintuja (*Gallus gallus* -lajin linnut ja kalkkunat)

¹⁾ Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta.

²⁾ Ainakin yhden emoparven lintujen on oltava näytteenottohetkellä 30–45 viikon ikäisiä.

Kohde	Ajankohta	Kasvatustuoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)	Kunnaneläinlääkäriin käynti ja näytteenotto (krt)
MUNINTAKANAT						
VANHEMPAIS- JA ISOVANHEMPAISPOLVI						
Emokasvattamo*						1 / vuosi
Untuvikot	välittömästi saavuttua		pohjapaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	10 kpl	2	
Kasvatusparvi	4 viikon ikäiset	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	2	
		häkki	ulostenäyte	2 x 150 g	2	
	2 viikkoa ennen siirtoa emokanalaan tai muninnan alkua	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	2	
		häkki	ulostenäyte	2 x 150 g	2	
Emokanala*						2 / emoparvi ²⁾
Emoparvi	3 viikon välein	lattia ¹⁾	tossunäyte ja sivelypölynäyte	1 pari liina 900 cm ²	1 1	
		häkki	ulostenäyte	2 x 150 g	2	
Hautomo						1 / vuosi
Tuotantoympäristö	kirjallinen suunnitelma		pölynäytteet	10 - 15 g/näyte		
			sivelynäytteet			
TUOTANTOPOLVI						
Kasvatuskanala						1 / vuosi
Untuvikot	välittömästi saavuttua		pohjapaperi/ alusmateriaali/ sivelynäyte	5 kpl	1	
Kasvatusparvi	kaksi viikkoa ennen siirtoa kanalaan tai muninnan alkua	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	1	
		häkki	ulostenäyte	2 x 150 g	2 ³⁾	
Kanala						1 / vuosi
Muniva parvi	22 - 26 viikon ikäiset linnut, siten 15 viikon välein ⁴⁾	lattia ¹⁾	tossunäyte	2 paria	1	
		häkki	ulostenäyte	2 x 150 g	2 ³⁾	
	viranomaisen näytteenotto	lattia ¹⁾	tossunäyte ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	2 paria 250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1 1	
			häkki	ulostenäyte ja pölynäyte tai sivelypölynäyte	2 x 150 g 250 ml / 100 g liina 900 cm ²	2 ³⁾ 1

* Emoilla tarkoitetaan siitosmunien tuotantoa varten kasvatettavia tai pidettäviä lintuja (*Gallus gallus* -lajin linnut ja kalkkunat)

¹⁾ Myös luomutuotanto tai muu vapaa kasvatus.

²⁾ Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta.

³⁾ Yhdistetään laboratorioissa yhdeksi näytteeksi.

⁴⁾ Jos linnut teurastetaan, viimeinen näytteenotto neljän viikon sisällä ennen teurastusta.

Kohde	Ajankohta	Kasvatus- muoto	Näytelaji	Näytemäärä	Lähetettä- vät yhteis- näytteet (kpl)	Kunnaneläin- lääkärin käynti ja näytteenotto (krt)
PIENIMUOTOINEN TOIMINTA**						
KANALA, KASVATUSKANALA, EMOKASVATTAMO JA EMOKANALA						
Pitopaikan lintumäärä alle 50						joka kolmas vuosi
Kasvatusparvi tai muniva parvi	1 kerran vuodessa	lattia/ tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
		häkki	ulostenäyte	150 g	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/ tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
		häkki	ulostenäyte ja	150 g	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
Pitopaikan lintumäärä vähintään 50						joka toinen vuosi
Kasvatusparvi tai muniva parvi	2 kertaa vuodessa	lattia/ tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
		häkki	ulostenäyte	150 g	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/ tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
		häkki	ulostenäyte ja	150 g	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
BROILERI- JA KALKKUNAKASVATTAMO						
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä alle 10 000 kg/v						joka kolmas vuosi, jos lin- tumäärä alle 50 / joka toi- nen vuosi, jos lintumäärä vähintään 50
Kasvatusparvi	1 kerran vuodessa	lattia/ tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/ tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 10 000–20 000 kg/v						joka toinen vuosi
Kasvatusparvi	2 kertaa vuodessa	lattia/ tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/ tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 20 000–30 000 kg/v						joka toinen vuosi
Kasvatusparvi	3 kertaa vuodessa	lattia/ tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/ tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
			pölynäyte tai sivelypölynäyte	250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1	

<i>Kohde</i>	<i>Ajankohta</i>	<i>Kasvatusmuoto</i>	<i>Näytelaji</i>	<i>Näytemäärä</i>	<i>Lähetettävät yhteisnäytteet (kpl)</i>	<i>Kunnaneläinlääkärin käynti ja näytteenotto (krt)</i>
Tuotettavan siipikarjan lihan määrä 30 000–40 000 kg/v						joka toinen vuosi
Kasvatusparvi	4 kertaa vuodessa	lattia/tarha	tossunäyte	1 pari/osasto	1	
	viranomaisen näytteenotto	lattia/tarha	tossunäyte ja	1 pari/osasto	1	
pölynäyte tai sivelypölynäyte			250 ml / 100 g liina 900 cm ²	1		

**** Pienimuotoisella toiminnalla** tarkoitetaan seuraavia pitopaikkoja:

- 1) alle 1 000 kanan kanalat, joiden tuottamia munia luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta taikka pitopaikasta vastuussa olevan toimijan harjoittamassa torikaupassa tai ovelta ovelle myynnissä,
- 2) broileri- ja kalkkunakasvattamot, joiden tuottamaa siipikarjanlihaa luovutetaan kuluttajille vain suoraan pitopaikasta tai jotka toimittavat lihaa vain paikalliseen vähittäismyyntiin (enintään 40 000 kg/v),
- 3) alle 250 linnun emokasvattamot ja emokanalat sekä alle 1 000 linnun kasvatuskanalat, joiden lintuja tai niiden jälkeläisiä luovutetaan vain 1 ja 2 kohdissa mainittuihin pitopaikkoihin.

4. TEHTÄVÄT, VASTUUT JA TIEDONKERUU

Salmonellavalvontaohjelman kansallinen ohjausvastuu on Eviralla. Näytteenotto, oma-valvonta sekä tuotantohygieniasta ja tautisuojauksesta huolehtiminen ovat siipikarjan pitäjän vastuulla. Aluehallintovirasto ja kunnaneläinlääkäri valvovat salmonellavalvontaohjelman noudattamista omalla alueellaan.

4.1. Pitopaikka

4.1.1. Siipikarjan pitäjiä rekisteröityminen

Kaikkien siipikarjan pitäjiä on ilmoitettava eläintenpitäjäksi ja rekisteröitävä myös eläinten pitopaikka (maa- ja metsätalousministeriön asetus 867/2010). Rekisteröitymis-ilmoitus ja mahdolliset muutositmoitukset tehdään kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

4.1.2. Ilmoitus uusien lintujen ottamisesta pitopaikkaan

Kanojen ja kalkkunoiden pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille uusien lintujen ottamisesta pitopaikkaan. Ilmoitus on tehtävä jokaisesta parvesta kahden viikon kuluessa parven saapumisesta. Ilmoituslomake on saatavissa Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Lomakkeet ja ohjeet > [Salmonellavalvonta](#). Vaihtoehtoisesti kunnaneläinlääkärille voidaan ilmoittaa etukäteen koko seuraavan vuoden parvien suunnitellut saapumisajankohdat, jolloin erillisiä parvikohtaisia ilmoituksia ei tarvitse tehdä.

Parvella tarkoitetaan sisätiloissa pidettäviä lintuja, jotka jakavat saman ilmatilan, tai ulkona pidettäviä lintuja, joita pidetään samassa ulkotarhassa tai samoissa ulkotiloissa ja jotka muodostavat yhden epidemiologisen eli salmonellatartunnan leviämisen suhteen yhtenäisen yksikön. Parvet tulee yksilöidä pitopaikassa niin, että niiden määrä siipikarjalajeittain, polvittain (isovanhempaispolvi/vanhempaispolvi/tuotantopolvi) ja tuotantovaiheittain voidaan laskea halutulla aikavälillä. Yksilöinti voidaan tehdä tila- tai pitopaikkakohtaisella juoksevalla numerolla tai tunnuksella (parvitunniste). Tutkimustulokset on voitava yhdistää tutkittuun parveen, minkä vuoksi parvitunniste on toimitettava salmonellanäytteen mukana laboratorioon.

4.1.3 Näytteenotto

Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on seurattava pitopaikassa pidettävien lintujen terveydentilaa ja huolehdittava, että pitopaikasta otetaan tarvittavat salmonellanäytteet. Pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvä salmonellanäytteenotto ja tarkastuskäyntien tiheys on kuvattu taulukossa 1. Näytteenottomenetelmät on kuvattu tarkemmin tämän ohjeen kohdassa 5. Teurastettavien parvien näytteenotto tulee ajoittaa siten, että tutkimustulos on teurastamon tai pienteurastamon tarkastuseläinlääkärin tiedossa ennen parven toimittamista teuraaksi. Emokanalassa näytteenotto tulee aloittaa heti munittamoon siirron jälkeen siten, että ensimmäinen näytteenotto tehdään broileri- ja kalkku-naemokanalassa kahden ja munintakanaemokanalassa kolmen viikon kuluessa siirron jälkeen.

Toimijan tulee lähettää näytteet tutkittavaksi sellaiseen laboratorioon, joka on Eviran tähän tarkoitukseen hyväksymä. Lista hyväksytyistä laboratorioista on Eviran internetsivuilla: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Esittely > Toiminta > Laboratoriopalvelut > Eviran hyväksymät laboratoriot > Hyväksytyt laboratoriot > [Eläintaudit](#).

Laboratorioon toimitettavien näytteiden mukana on oltava seuraavat tiedot:

- näytteenottoaika ja -aika sekä näytteen ottajan nimi
- pitopaikasta vastuussa oleva toimija ja yhteystiedot
- pitopaikkatunnus
- tieto siitä, onko kyseessä pakolliseen terveystarkkailuun sisältyvä toimijan näytteenotto, pakolliseen terveystarkkailuun sisältyvä viranomaisen näytteenotto vai viranomaisen muu näytteenotto
- parven ikä ja parvitunniste
- tieto siitä, onko kyseessä salmonella-asetuksen mukainen pienimuotoinen toiminta
- emoparvista otettujen näytteiden mukana on toimitettava lisäksi:
 - tieto siitä, onko kyseessä munintakanojen, broilereiden vai kalkkunoiden emoparvi
 - tieto siitä, onko kyseessä isovanhempaispolven vai vanhempaispolven emoparvi
 - tieto siitä, onko kyseessä untuvikkovaiheen, muun kasvatusvaiheen vai munintavaiheen emoparvi
- tuotantopolven parvista otettujen näytteiden mukana on toimitettava lisäksi
 - tieto siitä, onko kyseessä munintakanojen, broilereiden vai kalkkunoiden parvi
 - munintakanojen parvesta lisäksi tieto, onko kyseessä untuvikkovaiheen, muun kasvatusvaiheen vai munintavaiheen parvi

Tietojen toimittamisessa laboratorioon suositellaan käyttämään Eviran läheteformaattia, joka on saatavissa Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Lomakkeet ja ohjeet > [Salmonellavalvonta](#).

Kun munintakanalaan tai emokanalaan vastaanotetaan lintuja kasvattamosta, tulisi pitopaikasta vastuussa olevan toimijan varmistua siitä, että parvi on tutkittu kasvatusaikana vaatimusten mukaisesti.

4.1.4. Pitopaikan suojaaminen eläintaukeilta

Eläintautilain mukaan pitopaikasta vastuussa oleva toimija on velvollinen huolehtimaan pitopaikan suojaamisesta eläintaukeilta. Tarvittavat menettelytavat riippuvat pitopaikan tyypistä ja toiminnasta. Toimijan tulee laatia kirjallinen kuvaus valituista menettelytavoista. Kuvaus voidaan yhdistää alkutuotantoasetuksen mukaiseen omavalvonnan kuvaukseen.

Tautisuojausten tarkoituksena on ennaltaehkäistä salmonellan ja muiden vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan. Tautisuojaukseen kuuluvia käytäntöjä siipikarjatilalla voivat olla esimerkiksi tautisulku, suojavaatetus vierailijoille, erätaukopesu ja desinfiointi, haittaeläinten torjunta sekä toimintatavat, jotka liittyvät eläinten ja rehujen hankkimiseen sekä pitopaikan henkilö- ja ajoneuvoliikenteeseen. Lisätietoa: www.evira.fi > Eläimet > Eläinten terveys ja eläintaudit > Eläintautien vastustaminen ja valvonta > [Eläintaukeilta suojauminen](#). Eläinten terveys ETT ry on laatinut tautiriskien hallinnasta ohjeistusta ja suosituksia, www.ett.fi.

4.1.5. Kirjanpito

Siipikarjan tunnistamisasetus edellyttää, että siipikarjan pitäjä pitää luetteloa eläimistään eläinlaji- ja pitopaikkakohtaisesti. Luetteloa on säilytettävä vähintään kolme täyttä kalenterivuotta.

Alkutuotantoasetuksen mukaisesti toimijan on pidettävä kirjaa salmonellavalvontaohjelmaan sisältyvistä näytteenotoista ja tutkimustuloksista sekä kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynneistä. Salmonella-asetuksessa kirjanpitovaatimusta täsmennetään. Salmonellanäytteenottoa koskevan kirjanpidon on oltava parvikohtaista ja kirjanpidon on oltava yhdistettävissä siipikarjan tunnistamisasetuksen mukaisen luettelon parvitietoihin. Kunkin parven osalta on kirjanpidosta käytävä ilmi:

- näytteenottopäivämäärät,
- näytteiden tutkimustulokset sekä
- seuraavat tiedot parvesta: parven ikä, parvitunniste ja parven lintujen laji, polvi ja tuotantovaihe.

Kirjanpito on esitettävä kunnaneläinlääkärille tarkastuskäynnin yhteydessä sekä pyydettyä läänineläinlääkärille. Alkutuotantoasetus edellyttää, että salmonellavalvontaa koskevaa kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolme vuotta.

Alkutuotantoasetukseen sisältyy myös muita kirjanpitomääräyksiä (mm. rehuista ja lääkityksestä) sekä määräyksiä ilmoittaa tietoja salmonellanäytteenotosta ja tutkimustuloksista toisille elintarvikealan toimijoille esimerkiksi munapakkaamoille ja teurastamoille. Munapakkaamoon, johon pitopaikasta lähetetään munia, on toimitettava tiedot salmonellatutkimuksista ja kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynneistä tulosten valmistuttua. Salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvien lintujen osalta teurastamoon tai pienteurastamoon on elintarvikeketjutietojen mukana toimitettava tiedot kunnaneläinlääkärin viimeisimmän tarkastuskäynnin ajankohdasta ja tarkastustuloksesta sekä tieto viimeisimmän salmonellatutkimuksen ajankohdasta ja tutkimustuloksesta.

4.1.6. Salmonellaepäily ja -tartunta

Jos pitopaikassa on todettu salmonellatartunta ihmisessä, joka asuu tilalla vakituisesti tai osallistuu pitopaikan eläinten hoitoon, tai pitopaikan eläimessä (erityisesti muussa eläimessä kuin kanassa tai kalkkunassa) pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille. Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille myös, jos hän epäilee salmonellatartuntaa pitopaikan kanoissa tai kalkkunoissa.

Jos pitopaikan kanoissa tai kalkkunoissa epäillään salmonellatartuntaa, kunnaneläinlääkäri huolehtii tarvittavien näytteiden ottamisesta. Jos kysymyksessä on virallinen eläintautiepäily tai todettu salmonella kanoissa tai kalkkunoissa, aluehallintovirasto tekee päätöksen taudin leviämisen estämiseksi (eli rajoittavista määräyksistä). Päätös osoitetaan pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle ja päätöksellä annetaan määräyksiä, joiden tarkoituksena on estää salmonellatartunnan leviäminen pitopaikasta. Pitopaikka ei saa tällöin luovuttaa munia haudottavaksi, vastaanottaa uusia kanoja tai kalkkunoita, siirtää nykyisiä kanoja ja kalkkunoita pitopaikan eri eläintenpitoyksiköiden välillä, eikä siirtää kanoja ja kalkkunoita pitopaikasta pois, paitsi teurastettavaksi erityisehdoin Suomessa sijaitsevaan teurastamoon tai lopetettavaksi ja hävitettäväksi asiaan kuuluvia asetuksia noudattaen. Pitopaikasta ei myöskään saa luovuttaa munia tai lihaa suoraan kuluttajalle tai vähittäismyyntiin. Kananmunien käyttö on sallittua ainoastaan Suomessa sijaitsevassa munatuotelaitoksessa sellaisten tuotteiden valmistukseen, joiden valmistusprosessi on riittävä tuhoamaan salmonellan. Munatuotelaitokseen lähetettävät munat on merkittävä pitopaikassa komission asetuksen (EY) N:o 589/2008 10 artiklassa tarkoitettulla merkinnällä, jos kyse on Salmonella Enteritidis tai Salmonella Typhimurium -tartunnasta tai jos pitopaikan munien on todettu olleen ruokamyrkytysepidemian lähteenä. Merkinnälle on olemassa kaksi eri vaihtoehtoa: halkaisijaltaan vähintään 15 mm oleva merkintä, jonka sisällä on vähintään 5 mm korkea B-kirjain, tai selvästi näkyvissä oleva, halkaisijaltaan vähintään 5 mm oleva värillinen merkki. Muiden salmonellatartuntojen osalta riittää, että kuljetuspakkaukset ja pakkausten uloimmat

munat on merkitty. Vaihtoehtoisesti munat voidaan toimittaa hävitettäväksi. Lisäksi päätöksessä on määräyksiä, jotka koskevat muun muassa tarvittavia puhdistus- ja desinfiointitoimia sekä haittaeläinten torjuntaa. Tarkat pitopaikkaa koskevat määräykset kuvataan aluehallintoviraston antamassa päätöksessä ja tarvittaessa lisätietoja ja ohjeita saa päätöksen antajalta tai kunnaneläinlääkäriltä.

Kanalan omistajan tai haltijan on ilmoitettava välittömästi pitopaikassa todetusta salmonellasta elintarvikehuoneistolle, johon pitopaikasta on toimitettu munia.

Jos pitopaikan kanoissa tai kalkkunoissa tai lintujen tuotantoympäristössä on todettu salmonella, lintujen pitotilat on tyhjennettävä, puhdistettava ja desinfioitava, jotta aluehallintoviraston päätös taudin leviämisen estämiseksi voidaan kumota. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija vastaa salmonellatartunnan johdosta tehtävistä saneeraustoimenpiteistä pitopaikassa. Toimijan on tehtävä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus, jossa kuvataan toimenpiteet taudin hävittämiseksi sekä toimenpiteet, joilla estetään taudin leviäminen hävittämistoimien aikana (saneeraussuunnitelma). Ilmoituksessa on tarvittaessa myös esitettävä, mitä näytteitä pitopaikassa aiotaan ottaa taudin hävittämistoimenpiteiden tehon seuraamiseksi. Jos ilmoitetuissa toimenpiteissä tapahtuu olennaisia muutoksia, niistä on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo saneeraustoimenpiteiden suorittamista.

4.2. Hautomo

Hautomosta vastaava toimija on vastuussa pitopaikan suojaamisesta eläintaudeilta samalla tavalla kuin edellä kohdassa 4.1.4 on kuvattu.

4.2.1 Siipikarjan pitäjiä rekisteröityminen

Hautomosta vastaavan toimijan on ilmoitauduttava eläintenpitäjäksi ja rekisteröitävä hautomo eläinten pitopaikaksi (maa- ja metsätalousministeriön asetus 867/2010). Rekisteröitymisilmoitus ja mahdolliset muutosilmoitukset tehdään kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

4.2.2 Näytteenottosuunnitelma

Toimijan tulee tehdä hautomon näytteenotosta kirjallinen näytteenottosuunnitelma. Suunnitelma on toimitettava tiedoksi kunnaneläinlääkärille. Näytteenottotiheyden ja näytemäärän suunnittelussa on otettava huomioon hautomon tuotantokapasiteetti, rakenteet ja toimintatavat. Lisätietoa hautomon näytteenotosta on tämän ohjeen kohdassa 5.6.

Hautomosta vastaava toimija on vastuussa näytteenotosta ja näytteiden toimittamisesta tutkittavaksi laboratorioon ja tulosten toimittamisesta kunnaneläinlääkärille samalla tavalla kuin edellä kohdassa 4.1.3 on kuvattu.

4.2.3 Kirjanpito

Hautomoa koskevat pääosin kohdan 4.1.5. vaatimukset kirjanpidosta. Hautomon kirjanpidosta on käytävä ilmi näytteenottopäivämäärät, näytteiden määrät, näytteenotto-kohteet sekä näytteiden tutkimustulokset.

4.2.4 Salmonellaepäily ja -tartunta

Jos pitopaikassa on todettu salmonellatartunta ihmisessä, joka asuu tilalla vakituisesti tai osallistuu pitopaikan eläinten hoitoon, tai pitopaikan muussa eläimessä kuin kanassa tai kalkkunassa, pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on ilmoitettava asiasta kunnan-eläinlääkärille. Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille myös, jos hän epäilee salmonellatartuntaa hautomossa.

Jos hautomossa epäillään salmonellatartuntaa, kunnaneläinlääkäri huolehtii tarvittavien näytteiden ottamisesta. Jos hautomossa on haudonnassa siitosmunia, jotka ovat peräisin salmonellaposiitiviseksi todetusta emoparvesta, tai jos hautomossa otetussa tuotantoympäristönäytteessä on todettu salmonella tai jos kyseessä on muusta syystä aiheutuva virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto tekee päätöksen taudin leviämisen estämiseksi (eli rajoittavista määräyksistä). Päätös osoitetaan pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle ja päätöksellä annetaan määräyksiä, joiden tarkoituksena on estää tartunnan leviäminen hautomosta. Hautomo ei saa tällöin vastaanottaa hautomoon siitosmunia eikä luovuttaa hautomosta siitosmunia, kuoriutuneita untuvikkoja eikä sivutuotteita, paitsi hävitettäväksi. Lisäksi päätöksessä on määräyksiä, jotka koskevat muun muassa tarvittavia puhdistus- ja desinfiointitoimia sekä haittaeläinten torjuntaa. Tarkat hautomoa koskevat määräykset kuvataan aluehallintoviraston antamassa päätöksessä ja tarvittaessa lisätietoja ja ohjeita saa päätöksen antajalta tai kunnaneläinlääkäriltä.

Jotta aluehallintoviraston päätös taudin leviämisen estämiseksi voidaan kumota, mahdolliset salmonellatartunnan saaneen emoparven munat on hävitettävä ja munista kuoriutuneet poikaset on lopetettava ja hävitettävä hautomosta sekä hautomossa on suoritettava riittävä puhdistus ja desinfiointi. Hautomosta vastuussa oleva toimija vastaa salmonellatartunnan johdosta tehtävistä saneeraustoimenpiteistä. Toimijan on tehtävä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus, jossa kuvataan toimenpiteet taudin hävittämiseksi sekä toimenpiteet, joilla estetään taudin leviäminen hävittämistoimien aikana (saneeraussuunnitelma). Ilmoituksessa on tarvittaessa myös esitettävä, mitä näytteitä hautomossa aiotaan ottaa taudin hävittämistoimenpiteiden tehon seuraamiseksi. Jos ilmoitetuissa toimenpiteissä tapahtuu olennaisia muutoksia, niistä on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo saneeraustoimenpiteiden suorittamista.

4.3. Kunnaneläinlääkäri ja aluehallintovirasto

4.3.1. Pakollisen terveystarkastuksen tarkastuskäynnit

Kunnaneläinlääkäri valvoo salmonellavalvontaohjelman noudattamista toimialueensa pitopaikoissa. Kunnaneläinlääkäri on tehtävä säännöllisiä tarkastuksia pakolliseen terveystarkastukseen kuuluvissa kanojen ja kalkkunoiden pitopaikoissa. Tarkastuskäynnillä kunnaneläinlääkäri tarkastaa, onko pakolliseen terveystarkastukseen sisältyviä velvoitteita (ilmoitukset, näytteenotto, kirjanpito) noudatettu. Tarkastuskäynnin yhteydessä otetaan aina salmonellanäytteet. Kunnaneläinlääkäri on vastuulla on huolehtia siitä, että tarkastuskäynnit ja viranomaisnäytteenotot tehdään salmonella-asetuksen edellyttämällä tavalla ja vaadituin väliajoin. Kunnaneläinlääkäri on vastuuta tarkastuksista ei poista se, että toimija ei erikseen kutsu kunnaneläinlääkärinä käynnille. Kunnaneläinlääkäri on hyvä sopia ajoissa toimijan kanssa tarkastuskäynnistä siten, että näytteenoton ajankohdat koskevat vaatimukset tulevat huomioiduksi.

Kunnassa tai valvontayksikössä olisi hyvä olla lista niistä toimialueen kanojen ja kalkkunoiden pitopaikoista, jotka kuuluvat pakolliseen terveystarkastukseen. Listaa voi hyödyntää tarkastuskäyntien suunnittelussa ja listan avulla tulisi seurata, että vaaditut tarkastuskäynnit tulevat tehdyksi.

Salmonellanäytteenoton toteutuminen tarkastetaan pitopaikan salmonellavalvontaa koskevan kirjanpidon perusteella. Parvien salmonellanäytteenottoa koskevien tietojen on oltava yhdistettävissä pitopaikassa pidettävän siipikarjan tunnistamisasetuksen mukaisen luettelon parvitietoihin. Tämän perusteella voidaan varmistua siitä, että näytteet on otettu kaikista pitopaikassa olleista tai pitopaikassa olevista parvista. Jokaisen parven osalta tarkastetaan, että salmonellanäytteet on otettu asetuksen mukaisin väliajoin, ja tarvittaessa toimijaa huomautetaan puutteista. Tarkastuskäynnin yhteydessä kunnaneläinlääkäri on otettava pitopaikasta näytteitä taulukon 1 mukaisesti. Lisätietoa näytteenotosta on tämän ohjeen kohdassa 5. Kunnaneläinlääkäri on otettava näytteet kaikista niistä pitopaikan parvista, jotka ovat näytteenottoon sopivassa iässä tai tuotantovaiheessa. Kunnaneläinlääkäri näytteenotolla voidaan korvata toimijan vastuulla oleva näytteenottokerta. Jos tilalla on useita pitopaikkoja, tarkastuskäynti on tehtävä jokaiseen pitopaikkaan säädetyin väliajoin.

Kunnaneläinlääkäri tarkastuskäyntien tiheys on kuvattu taulukossa 1. Tarkastusajan kohtana pitopaikassa on oltava ainakin yksi näytteenoton kannalta sopivan ikäisiä lintuja sisältävä parvi. Lisäksi on huomioitava, että kanalassa, jossa on aiemmin todettu salmonella, on tehtävä tarkastus, kun salmonellatartunnan saaneen parven kanssa samoissa tiloissa pidettävän seuraavan tuotantokierron parven linnut ovat 22–26 viikon ikäisiä.

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee, että parvesta aiemmin otettujen salmonellanäytteiden kielteinen tutkimustulos on virheellinen, on parvesta otettava näytteet tämän ohjeen kohdan 5.9. mukaisesti.

Jos kunnaneläinlääkäri toteaa, että pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvien velvoitteiden noudattamisessa on vakavia puutteita, on tarkastuskäyntien määrää lisättävä. Asia on syytä kirjata tarkastuskertomukseen.

Pakollisen terveystarkastuksen vaatimusten tarkastamisen lisäksi kunnaneläinlääkäri tulee samalla käynnillä tarkastaa pitopaikan **tautisuojaus ja tuotantohygienia** ja tarvittaessa antaa toimijalle neuvoja ja ohjeita asiasta. Tämä osa tarkastuksesta tehdään eläintautilain 90 §:n nojalla. Tautisuojauksesta säädetään eläintautilain 7 §:ssä. Alkutuotantopaikan on laadittava kirjallinen kuvaus menettelytavoista, joilla vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan ennaltaehkäistään. Kirjallinen kuvaus tarkastetaan käynnin yhteydessä. Lisäksi tarkastukseen sisällytetään vähintään ne asiat, jotka on mainittu Eviran tarkastuskertomuslomakkeessa. Pienimuotoisen toiminnan pitopaikoissa lomaketta käytetään soveltuvin osin. Tautisuojauksen ja tuotantohygienian tarkastus tehdään valtion kustannuksella.

Kunnaneläinlääkäri on laadittava tarkastuksesta **kirjallinen tarkastuskertomus**, jonka jäljennös annetaan pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle ja toimitetaan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Tähän tarkoitukseen on saatavissa lomake Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Lomakkeet ja ohjeet > [Salmonellavalvonta](#). Lomakkeen osa I koskee pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvää tarkastusta ja osa II tautisuojauksen ja tuotantohygienian tarkastamista.

Broilerin pitopaikan tarkastuskäynnin yhteydessä kunnaneläinlääkäri on lisäksi tarvittaessa tarkastettava toistuvien kampylobakteerilöydösten johdosta tehdyt toimenpiteet pitopaikassa ja annettava tarvittaessa neuvoja havaittujen puutteiden poistamiseksi broilerin kampylobakteerivalvonnasta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (10/EEO/2007) 6 §:n mukaisesti. Broilerin teurastuseristä otetaan teurastamalla kampylobakteerinäytteet asetuksen 10/EEO/2007 mukaisesti. Jos pitopaikan teurastuserissä on toistuvasti todettu kampylobakteeri, pitopaikan omistajan tai haltijan on arvioitava tuotantohygieniset olosuhteet ja muutettava tarvittavilta osin työskentely- ja hygieniakäytäntöjään.

4.3.2. Epäily salmonellatartunnasta

Jos kanojen tai kalkkunoiden pitopaikassa epäillään salmonellatartuntaa, kunnaneläinlääkäriin on otettava pitopaikasta salmonellanäytteet. Parvea kohden otettavan näytemäärän on oltava vähintään yhtä suuri kuin terveystarkastuksen tarkastuskäynnin yhteydessä otettava näytemäärä. Lisäksi on tarvittaessa otettava pöly- tai sivelypölynäytteitä parvista tai tuotantoympäristönäytteitä pitopaikasta.

Jos pitopaikan tuottamia munia tai siipikarjanlihaa epäillään ihmisissä todetun ruokamyrkytyksen lähteeksi, on jokaisesta pitopaikan parvesta otettava vähintään seitsemän näytettä tämän ohjeen kohdan 5.9. mukaisesti.

Salmonellaepäilynä on pidettävä esimerkiksi tilannetta, jos salmonella todetaan pitopaikasta otetussa tuotantoympäristönäytteessä tai jos salmonellatartunta todetaan muussa pitopaikan eläimessä kuin kanassa tai kalkkunassa tai henkilössä, joka asuu tilalla vakituisesti tai osallistuu pitopaikan eläinten hoitoon. Salmonellatartuntaa voidaan epäillä myös kliinisten oireiden perusteella tai jos pitopaikkaan on toimitettu rehua, jonka saastumisesta salmonellalla on vahva epäily.

Epäilytilanteessa viranomaisen on tapauskohtaisesti pohdittava, onko epäily niin vahva, että kyseessä on virallinen eläintautiepäily, jolloin pitopaikalle osoitetaan päätös taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen virallisesta eläintautiepäilystä tekee aluehallintovirasto. Jos kyseessä on lievempi epäily, kunnaneläinlääkäri ottaa epäilynäytteet, ja päätös taudin leviämisen estämiseksi tehdään vasta tutkimustulosten valmistuttua, jos tutkimuksessa todetaan salmonella.

4.3.3. Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös

Kanojen tai kalkkunoiden pitopaikalle osoitetaan päätös taudin leviämisen estämiseksi (eli rajoittavat määräykset), jos pitopaikan **kana- tai kalkkunaparvessa** todetaan salmonella tai jos kysymyksessä on virallinen eläintautiepäily. Eläintautilain mukaan päätöksen tekee aluehallintovirasto, mutta kiireellisissä tapauksissa kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisen päätöksen. Päätöksen sisältö on kuvattu salmonella-asetuksen 22 §:ssä, kun kysymyksessä on muu pitopaikka kuin hautomo. Hautomoa koskevan päätöksen sisältö on kuvattu asetuksen 24 §:ssä. Jos salmonella on todettu pitopaikasta otetussa näytteessä, päätös annetaan jo ensimmäisten laboratoriotulosten perusteella ennen Eviran laboratorion varmistusta.

Pitopaikan (myös hautomon) rehutuoantoympäristössä tai muussa tuotantoympäristössä todettu salmonella johtaa virallisen eläintautiepäilyn perusteella tehtyyn päätökseen. Joidenkin parviryhmien näytteenottoon sisältyvää pöly- tai sivelypölynäytettä ei luokitella tuotantoympäristönäytteeksi vaan parveen kohdistuvaksi näytteeksi. Parvi on salmonellaposiitivinen, vaikka pelkästään pöly- tai sivelypölynäyte on positiivinen.

Virallinen eläintautiepäily voi olla mahdollinen ilman, että salmonella on todettu mistään pitopaikasta otetusta näytteestä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, jos pitopaikkaan on toimitettu rehua, jonka saastumisesta salmonellalla on vahva epäily.

Hautomolle on osoitettava päätös taudin leviämisen estämiseksi myös, jos hautomossa on haudonnassa siitosmunia, jotka ovat peräisin salmonellaposiitiviseksi todetusta emoparvesta.

Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös koskee koko pitopaikkaa ja on voimassa koko pitopaikassa saman ajan. Jos pitopaikassa on parvia, joissa ei ole todettu salmonellaa ja jotka kuuluvat eri epidemiologiseen yksikköön salmonellaposiitivisen parven kanssa, aluehallintovirasto voi antaa niitä parvia koskevan poikkeusluvan. Samaan epi-

demiologiseen yksikköön kuuluvat linnut, joilla on keskenään samansuuruinen riski altistua salmonellatartunnalle tai joiden välillä salmonellatartunnan leviäminen on mahdollista henkilöstön, rehunjakelun, laitteiden tai välineiden välityksellä taikka muiden pitopaikassa noudatettavien menettelytapojen vuoksi. Taudin leviämisen estämiseksi koskevaa päätöstä ei peruuteta yksittäisten parvien osalta. Kaikki pitopaikan parvet on tutkittava ennen poikkeuslupan myöntämistä, kuten on kuvattu tämän ohjeen kohdassa 4.3.4. Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee hakea poikkeuslupaa aluehallintovirastolta. Poikkeuslupa voi mahdollistaa parven tuottamien siitos- tai kananmunien luovuttamisen rajoituksetta haudontaan tai elintarvikkeeksi ja parven lintujen luovuttamisen muihin pitopaikkoihin tai teurastamisen normaalijärjestelyin ilman lihan kuumennusta. Hautomon osalta poikkeuslupa voidaan myöntää vain niihin osiin hautomoa, joissa ei ole haudottu positiivisen emoparven munia, tai joissa ei ole todettu salmonellaa, edellyttäen, että hautomon eri osat ovat erotettu riittävästi toisistaan. Niissä hautomon osissa, joita poikkeuslupa koskee, voitaisiin jatkaa siitosmunien vastaanottoa, haudontaa ja untuvikkojen luovuttamista.

Jos näytteitä tutkivan laboratorion salmonellatulos osoittautuu Elintarviketurvallisuusviraston varmistuksessa muuksi kuin salmonellaksi, päätös taudin leviämisen estämiseksi kumotaan välittömästi. Samoin toimitaan, jos päätös taudin leviämisen estämiseksi on annettu virallisen eläintautiepäilyn perusteella ennen näytteiden tutkimista ja pitopaikasta otetuissa näytteissä ei todeta salmonellaa. Muutoin päätöksen kumoamisessa noudatetaan kohdassa 4.3.4. kuvattua menettelyä.

Päätöksen tekvän aluehallintoviraston tai kunnaneläinlääkärin on tiedotettava päätöksestä taudin leviämisen estämiseksi sekä päätöksen kumoamisesta seuraaville toimijoille:

- teurastamolle, johon pitopaikasta toimitetaan kanoja tai kalkkunoita,
- laitokselle, johon pitopaikasta toimitetaan elintarvikekäyttöön tarkoitettuja munia,
- rehualan toimijalle, joka toimittaa pitopaikkaan rehua, ja
- maatalouslomituksen paikallisyksikköön, jos pitopaikassa käytetään lomituspalvelua.

Lisäksi kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston on ilmoitettava siipikarjassa todetusta salmonellatartunnasta viimeistään seuraavana arkipäivänä kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

4.3.4. Muut salmonellan johdosta tehtävät toimenpiteet

Jos pitopaikan yhdessä tai useammassa parvessa on todettu salmonella, aluehallintoviraston on määrättävä kunnaneläinlääkäri ottamaan näytteet kaikista muista pitopaikan parvista. Tämä ei koske broilerikasvattamoita. Näytteitä ei myöskään tarvitse ottaa, jos parvi on samaa epidemiologista yksikköä ja siihen kohdistuu samat toimenpiteet kuin parveen, josta alun perin todettiin salmonella. Näytteenotto suoritetaan kuten terveystarkastuskäyntiin sisältyvä näytteenotto.

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija vastaa pitopaikassa tehtävistä taudin hävittämistoimenpiteistä, mukaan lukien tarvittaessa lintujen lopettaminen ja hävittäminen. Toimijan on tehtävä kunnaneläinlääkärille ennakolta ilmoitus, jossa kuvataan toimenpiteet taudin hävittämiseksi sekä toimenpiteet, joilla estetään taudin leviäminen hävittämistöimien aikana (saneeraussuunnitelma). Kunnaneläinlääkäri voi edellyttää suunnitelman täydentämistä tai muuttamista, jos suunnitelma on puutteellinen. Kunnaneläinlääkäri valvoo saneeraustoimenpiteiden suorittamista. Osana saneerausta lintujen pitotilat on tyhjennettävä, puhdistettava ja desinfioitava, jos kana- tai kalkkunaparvessa tai tuotantoympäristössä on todettu salmonella. Samoin on toimittava niissä tiloissa, jossa on pidetty samaan epidemiologiseen yksikköön kuuluvaa parvea. Kun saneeraussuunnitelman mukaiset toimenpiteet on toteutettu ja tarvittavat tilat on tyhjennetty, puhdistettu

ja desinfioitu, on kunnaneläinlääkäriin otettava pitopaikasta pintapuhtausnäytteet. Näytteet otetaan vasta, kun tilat ovat silminnähdyn puhtaat ja kuivat. Jos näytteiden tutkimustulokset ovat kielteiset ja kaikki tarvittavat taudin hävittämistoimenpiteet on tehty, aluehallintovirasto kumoaa taudin leviämisen estämiseksi tehdyn päätöksen.

Lisäksi tapauksissa, joissa rehusta tai rehuympäristönäytteistä on todettu salmonella, rehuvarasto ja rehujen käsittelylaitteisto tulee olla puhdistettu ja desinfioitu sekä rehuympäristönäytteenotto uusittu viranomaisnäytteenottona ja salmonellatutkimusten tulokset tulee olla kielteiset, ennen kuin aluehallintovirasto kumoaa päätöksen.

Hautomossa salmonellatartunnan saaneen emoparven munat tulee hävittää tai munista kuoriutuneet poikaset lopettaa ja hävittää. Lisäksi hautomossa on suoritettava riittävä puhdistus ja desinfiointi ottaen huomioon tartunnan levinneisyys. Kun saneeraussuunnitelman mukaiset toimenpiteet on toteutettu, on kunnaneläinlääkäriin otettava hautomosta pintapuhtausnäytteet. Näytteet otetaan vasta, kun tilat ovat silminnähdyn puhtaat ja kuivat. Jos näytteiden tutkimustulokset ovat kielteiset ja kaikki tarvittavat taudin hävittämistoimenpiteet on tehty, aluehallintovirasto kumoaa taudin leviämisen estämiseksi tehdyn päätöksen.

4.3.5. Selvitys salmonellatartunnan alkuperästä ja levinneisyydestä

Jos pitopaikassa on todettu salmonellatartunta tai kysymyksessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto tekee selvityksen salmonellatartunnan alkuperästä ja levinneisyydestä (eli epidemiologisen selvityksen). Selvityksen perusteella aluehallintovirasto määrittää ne kontaktipitopaikat, joissa edellytetään näytteenottoa salmonellatartunnan johdosta. Kunnaneläinlääkäri ottaa tarvittavat näytteet. Parvea kohden otettavan näytemäärän on oltava vähintään yhtä suuri kuin terveystarkastuskäynnin yhteydessä otettava näytemäärä. Lisäksi on tarvittaessa otettava pöly- tai sivelypölynäytteitä parvista tai tuotantoympäristönäytteitä pitopaikasta.

Aluehallintovirasto määrittää kontaktipitopaikat aina tapauskohtaisesti, mutta seuraavat seikat on syytä huomioida, kun näytteenoton tarvetta arvioidaan:

- Jos hautomossa on todettu salmonella, kontaktipitopaikkojen näytteenotto on syytä kohdistaa sekä emoparviin, joiden siitosmunia on toimitettu hautomoon että emokasvattamoihin tai kasvattamoihin, joihin on toimitettu untuvikkoja hautomosta. Näytteenottotarvetta arvioidaan huomioidaan salmonellalöydöksen sijaintipaikka hautomossa sekä hautomon näytteenottiheys.
- Jos emokanalassa, josta toimitetaan siitosmunia hautomoon, on todettu salmonella, kunnaneläinlääkäriin on syytä ottaa hautomosta tuotantoympäristönäytteet. Samoin hautomosta on otettava tarvittaessa näytteet, jos emokasvattamossa tai kasvattamossa, johon hautomosta on toimitettu untuvikkoja, on todettu salmonella.

Jos pitopaikan kana- tai kalkkunaparvessa, tuotantoympäristössä tai rehuympäristössä on todettu salmonellatartunta, on kanojen ja kalkkunoiden rehusta otettava näytteitä tartuntalähteen selvittämiseksi, jollei rehujen osuutta tartunnan lähteenä voida varmuudella sulkea pois tai jollei rehua ole jo muutoin todettu tartuntalähteeksi. Aluehallintoviraston on ilmoitettava salmonellatartunnasta Eviran rehu- ja lannoitevalvontayksikköön, joka vastaa näytteenoton järjestämisestä. Rehunäytteet otetaan siilosta, säkistä tai muusta rehujen varastointipaikasta.

Epidemiologisen selvityksen perusteella ja tartuntalähteen selvittämiseksi kunnaneläinlääkäri ottaa tartuntapitopaikasta tarvittaessa lisäksi näytteitä pitopaikan ympäristöstä, pitopaikan muista eläimistä, pitopaikassa käytetyistä kuivikkeista tai muista mahdollisista tartuntalähteistä.

4.3.6. Näytemäärän lisääminen viranomaisen näytteenotossa

Kunnaneläinlääkäriin on tarvittaessa näytteenoton yhteydessä lisättävä parvikohtaista näytemäärää, jos arvioidaan, että tavanomainen näytemäärä ei ole riittävän edustava. Parvikohtaista näytemäärää on lisättävä, jos parven koko on poikkeuksellisen suuri, parven linnut ovat pitopaikan eri osissa (tila jaettu esim. verkkoseinällä), pitopaikan tautisuojauskäytännöissä on puutteita tai muut seikat sitä edellyttävät. Näytemäärää voidaan lisätä sekä kunnaneläinlääkäriin suorittaman pakollisen terveystarkastuksen yhteydessä että salmonellatartunnan tai -epäilyn vuoksi suoritettussa kunnaneläinlääkäriin näytteenotossa.

4.3.7. Tarkastus rehun saastumisen takia

Jos pitopaikan rehussa on todettu salmonella tai jos siinä perustellusti epäillään olevan salmonella johtuen rehusta jossain tuotanto- tai jakeluvaiheessa todetusta salmonellasta, on pitopaikan rehuvarastosta ja rehunjakelulaitteistosta otettava rehuympäristönäytteitä. Eviran rehu- ja lannoitevalvontayksikkö vastaa näytteenoton järjestämisestä. Lisäksi kunnaneläinlääkäri ottaa näytteet pitopaikan kaikista parvista. Parvea kohden otettavan näytemäärän on oltava vähintään yhtä suuri kuin terveystarkastuksen yhteydessä otettava näytemäärä. Lisäksi on tarvittaessa otettava pöly- tai sivelypölynäytteitä parvista tai tuotantoympäristönäytteitä pitopaikasta. Jos rehuympäristössä todetaan salmonella, mutta parvissa ei, on parvien näytteenotto uusittava sen jälkeen, kun saastuneen rehun käyttö linnuille on lopetettu. Jos pitopaikan rehussa tai rehuympäristössä todetaan salmonella, aluehallintovirasto tekee päätöksen taudin leviämisen estämiseksi virallisen eläintautiepäilyn perusteella, kuten on kuvattu tämän ohjeen kohdassa 4.3.3.

4.4. Laboratorio

Salmonellavalvontaan kuuluvia näytteitä tutkivan laboratorion on oltava Eviran tähän tarkoitukseen hyväksymä. Näytteiden tutkimusmenetelmänä on käytettävä ISO 6579:2002/muutos 1:2007 -menetelmää. Näytteiden käsittelystä ja koostamisesta on tarkempia ohjeita Eviran ohjeessa: Salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvien näytteiden käsittely ja koostaminen, työohje, Evira 6002 liite 1. Ohje on saatavissa Eviran internet-sivuilta www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Esittely > Toiminta > Laboratoriopalvelut > Vertailulaboratoriotoiminta > Ohjeita laboratorioille > [Menetelmä-, toiminta- ja työohjeet](#)

Laboratoriossa näytteitä on säilytettävä jäädytettynä tutkimukseen saakka. Näytteiden tutkiminen on aloitettava viimeistään 48 tunnin kuluttua niiden vastaanottamisesta ja 96 tunnin kuluttua näytteenotosta.

Laboratorion on toimitettava välittömästi kaikki eristämänsä salmonellakannat ja niihin liittyvät näytteenottotiedot Eviraan tuloksen varmistamista ja tyyppitystä varten. Alustavasta salmonellalöydöstä laboratorion on ilmoitettava välittömästi myös pitopaikan omistajalle tai haltijalle sekä pitopaikkaa valvovalle kunnaneläinlääkärille.

Laboratorion on pidettävä luetteloa salmonellanäytteiden tutkimisesta ja tuloksista. Laboratorion on toimitettava kuukausittain tiedot tutkimusmääristä ja tuloksista Eviraan Patogenix-ohjelman kautta. Lisätietoa: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Esittely > Toiminta > Laboratoriopalveluttoiminta > Eviran hyväksymät laboratoriot > [Salmonellailmoitukset](#)

Salmonellanäytteitä tutkivien laboratorioden on pidettävä kirjaa ja vuosittain raportoitava Eviralle tammikuun loppuun mennessä edellisen vuoden aikana tutkittujen pito-

paikkojen ja parvien lukumäärä, ryhmiteltynä eläinlajin, polven ja tuotantovaiheen mukaisesti. Vuosiraportin sisällöstä on erillinen kuvaus osoitteessa: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Esittely > Toiminta > Laboratoriopalvelut > Eviran hyväksymät laboratoriot > Salmonellailmoitukset > [Vuosi-ilmoituksen sisältö](#). Jotta parvien lukumäärästä voitaisiin saada oikea tieto, tulee pitopaikan toimittaman näytteen läheteeseen olla merkittynä parven tunniste, eli numeroin, kirjaimin tai niiden yhdistelmänä tehty tunnus, jolla parvi erottuu pitopaikan muista tämänhetkisistä ja tulevista parvista. Samoin läheteessä on oltava pitopaikkatunnus, jonka perusteella saadaan tieto pitopaikkojen lukumäärästä.

4.5. Evira

Eviran tehtäviä ovat käytännön soveltamisen ohjeistus, tulostietojen keruu sekä koko maata koskeva raportointi.

Evirasta ilmoitetaan varmistetun salmonellalöydöksen tuloksesta välittömästi pitopaikan läänineläinlääkärille, kunnaneläinlääkärille, näytteen lähittäneelle laboratoriolle sekä pitopaikan omistajalle tai haltijalle.

Evirassa kootaan laboratorioden lähettämistä tiedoista yhteenveto maa- ja metsätalousministeriön ruokaosastolle kuukausittain, sekä vuosiyhteenveto seuraavan vuoden toukokuun loppuun mennessä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 9 artiklassa tarkoitettuun raporttiin (zoonosiraportti). Suomen zoonosiraportit on saatavissa Zoonosikeskuksen internetsivuilta:

<https://www.evira.fi/elaimet/zoonosikeskus/zoonosiraportit/>

5. NÄYTTEENOTTOMENETELMÄT

Seuraavassa on kuvattu pääpiirteissään käytettävät näytteenottomenetelmät. Taulukossa 1. on esitetty siipikarjan pakolliseen terveystarkkailuun sisältyvä salmonellanäytteenotto ajankohdan, näytelajin ym. osalta.

5.1. Ulostenäytteet

Näitä tarvitset

- puhdas muovipussi tai purkki
- vaaka
- puhdas näytteenottolusikka, lastain tms.

Ulostenäytteitä otetaan häkeissä pidettävistä parvista. Ulostenäytteeseen kerätään luonnollisesti sekoittunutta ulostetta pitopaikan lannankeräyshihnoista, raapoista tai lantakaivosta pitopaikan tyyppin mukaan. Jos pitopaikassa on häkkeitä useammassa kerroksessa, on näytteeseen sisällyttävä ulostetta kaikista kerroksista. Jos pitopaikassa on mattoja ja raappoja, niiden on oltava käynnissä näytteenottopäivänä ennen näytteenottoa. Näytteenoton ajaksi ne voidaan pysäyttää ja kerätä ulostenäytteet maton tai raapan loppupäästä, jolloin ulostenäytteeseen saadaan mukaan mahdollisimman monen häkin ulostetta. Pitopaikassa, jossa on ohjauslevyt häkkien alapuolella ja raappoja, kerätään ulostetta, joka on tarttunut raappaan sen jälkeen, kun se on ollut käynnissä. Jos matto- tai raappajärjestelmää ei ole, on ulostenäyte kerättävä lantakaivosta.

Häkeissä pidettävistä emoparvista ja munintakanaparvista on otettava kaksi vähintään 150 g:n painoista ulostenäytettä. Ensimmäisillä näytteenottokerroilla ja sen jälkeen silloin tällöin ulostenäyte on hyvä punnita, niin että näytettä saataisiin riittävä määrä. Näytteet pannaan erillisiin muovipusseihin. Emoparvien näytteet tutkitaan laboratoriossa

erikseen. Munintakanaparviä näytteet yhdistetään laboratoriossa huolellisesti sekoittamalla.

Pitopaikoissa, joissa harjoitetaan pienimuotoista toimintaa, häikeissä pidettävistä linnuista otetaan jokaisesta parvesta 150 g painoinen yhteisulostenäyte noudattaen soveltuvin osin edellä kuvattuja vaatimuksia. Jokaisen parven näytteet tutkitaan erikseen laboratoriossa.

5.2. Tossunäytteet

Näitä tarvitset

- Imukykyinen, saappaan tai saapassuojan päälle vedettävä putkiloharso. Myös muuta saappaan tai saapassuojan päälle vedettävää tossua tai sukkaa voi käyttää, jos se on puhdas ja riittävän imukykyinen. (Ks. kuva 1.)
 - Kostutusliuosta¹
- Harso kostutetaan
 - Harso vedetään puhtaan saappaan terän päälle niin, että se peittää saappaan pohjan. Harson pituus on tällöin noin 30 cm.
 - Harson voi myös koota kimpuksi päkiän kohdalle, jolloin se käännetään kolmesti 90° näytteenoton aikana. Harson pituus tulee olla noin 20 cm, ja kääntämisessä on hyvä käyttää käden suojana esim. kertakäyttökäsineitä.
 - Tossut on kostutettava ennen näytteenottoa. Kostutukseen voidaan käyttää puhdasta ihmisten kulutettavaksi kelpaavaa juomavettä, steriiliä vettä tai erityistä kostutusliuosta¹.
 - Jos eläinsuojassa on käytössä saappaiden desinfiointiallas, on saappaat huuhdeltava desinfioinnin jälkeen puhtaalla vedellä ennen näytteenottosukan pukemista.
 - Näytteenoton tulisi tapahtua ennen kuivikkeiden vaihtamista.
 - Jos näytteenotossa käytetään kahta tossuparia, tutkittavan parven pitotilan ala jaetaan kahteen sektoriin. Kummallakin sektorilla kävellään yhdellä tossuparilla koko sektorin ala. Jos näytteenotossa käytetään yhtä tossuparia, tossuparilla kävellään koko tutkittavan parven pitotilan ala. Kun näytteenotto on saatu päätökseen valitulla sektorilla, tossut poistetaan varovaisesti, jotta niihin kiinnittynyt materiaali ei pääse irtoamaan.
 - Munintakanaparviä tutkimuksissa voidaan yhdistää kaksi tossuparia yhdeksi yhteisnäytteeksi. Emokasvatusparviä sekä broileri- ja kalkkunaparviä tutkimuksissa on tossuparit tutkittava erikseen.

Kuva 1:

Näytteenottotossut

¹ Kostutusliuos (0.8% NaCl, 0.1% peptonivesi) voidaan pyytää paikalliselta laboratoriolta: 8 g NaCl ja 1 g peptonia, joka täydennetään 1 litraksi vedellä ja autoklavoidaan 121 C, 15 min.

Tossunäytteenotto pitopaikoissa, joissa harjoitetaan pienimuotoista toimintaa

Lattialla tai tarhassa pidettävistä linnuista otetaan jokaisesta parvesta tossunäytteitä noudattaen soveltuvin osin edellä kuvattuja vaatimuksia. Jos parven kaikki linnut sijaitsevat samassa tilassa, käytetään yhtä tossuparia. Jos linnut sijaitsevat eri osastoissa tai tarhoissa, joiden välillä ei ole suoraa kulkuyhteyttä, vaihdetaan tossupari aina osaston tai tarhan välillä. Kaikki saman parven tossunäytteet voidaan yhdistää tutkimusta varten.

Jos lintuja pidetään kopeissa tai vastaavissa tiloissa, joissa ei pysty kävelemään, otetaan käsitossunäytteitä. Tällöin tossut laitetaan käsiin puhtaiden kertakäyttökäsineiden päälle ja käsillä hierotaan ulosteen peittämiä alueita kopissa tai vastaavassa. Kaikki samasta parvesta otetut käsitossunäytteet voidaan yhdistää tutkimusta varten.

5.3. Sivelypölynäytteet

Näytteenotossa käytetään yhtä tai useampaa kostutettua kangasta tai sientä, joihin kerätään pölyä useasta kohtaa parven pitotilan sisäpuolen vaaka- ja pystysuorilta pinoilta niin, että kankaat ovat yltä päältä pölyssä. Kankaiden tai sienien yhteispinta-ala on oltava vähintään 900 cm² (pinta-alaan ei voi laskea kankaiden molempia puolia erikseen). Kaikki saman parven kankaat tai sienet pannaan samaan muovipussiin. Eri parvista otettuja sivelypölynäytteitä ei saa yhdistää tutkimusta varten.

5.4. Pölynäytteet

Näitä tarvitaan

- puhdas muovipussi tai purkki
- vaaka
- puhdas näytteenottolusikka, lastain tms.

Näytteeksi kerätään pölyä eri puolilta parven pitotilaa vähintään 250 ml ja 100 grammaa, minkä vuoksi näyte tulee punnita. Pölynäyte kerätään sisätiloista sellaisista paikoista, joista pölyä löytyy, esimerkiksi ilmanvaihtoputkien päältä tai munien keräilyhihnan loppupäästä. Jos pölyä ei ole riittävästi, kannattaa ottaa sivelypölynäyte. Eri parvista otettuja pölynäytteitä ei saa yhdistää tutkimusta varten.

5.5. Näytteenotto untuvikkojen kuljetuslaatikoista

Emokasvattamossa otetaan näytteitä kymmenestä ja kasvatuskanalassa viidestä kuljetuslaatikosta samanaikaisesti hautomosta saapuvaa parvea kohden. Emokasvattamossa näytteet yhdistetään kahdeksi erikseen tutkittavaksi yhteisnäytteeksi ja kasvatuskanalassa yhdeksi yhteisnäytteeksi.

Näytteeksi otetaan ensisijaisesti aluspapereita, jotka taitellaan kokoon. Viiden laatikon paperit pannaan samaan muovipussiin. Jos kuljetuslaatikoissa käytetään muuta alusmateriaalia kuin paperia, on tätä materiaalia otettava vastaavasta määrästä laatikoita ja yhdistettävä näytteet vastaavasti. Jos kuljetuslaatikoissa ei käytetä alusmateriaalia, tutkittavien laatikoiden pohjista otetaan sivelynäytteitä vähintään 1 m²:n pinta-alalta. Sivelynäytteenotossa käytetään steriilejä kostutettuja näytteenottosieniä, kankaita, vaahtomuovikuutioita tai sideharsotaitoksia. Kädet on hyvä suojata puhtailla, mielellään kertakäyttöisillä käsineillä näytteenoton ajaksi. Laatikon pohjasta pyyhitään sisäpohjan mahdollisimman likaantuneita kohtia ja esim. kulmia, niin että näytteenottoväline likaantuu näkyvästi.

5.6. Näyte hautomon tuotantoympäristöstä

Tuotantoympäristöstä otettavien näytteiden tarkoituksena on seurata salmonellan esiintymistä hautomossa tuotannon aikana. Näytteenotto on suoritettava kirjallisen suunnitelman mukaisesti ja siihen sisällytetään pölynäytteitä ja sivelynäytteitä.

Näytteenottosuunnitelman laatimisessa on otettava huomioon erityisesti siitosmunien eri käsittelyvaiheet, sekä salmonellabakteerien leviämisen kannalta olennaiset kohdat. Näytteiden tulee edustaa hautomon eri osia (esimerkiksi munien vastaanotto- ja säilytystilat, hautomakoneet, untuvikkojen käsittely- ja säilytystilat, kulkukäytävät, ilmastointiputket, viemärit, kuorijakoneiden rakenteet).

Sivelynäytteet otetaan steriilillä kostutetulla näytteenottosienellä, kankaalla, vaahtomuovikuutiolla tai sideharsotaitoksella hautomon rakenteiden pinnoista. Pölynäytteenotossa kerätään untuvapölyä erikseen kuorimahuoneesta ja untuvikkojen lajitteluhuoneesta. Yhden pölynäytteen koko on n. 10–15 g.

Kohtien, joista näytteet on otettu, on käytävä ilmi näytelähetteestä. Näytteet on säilytettävä tutkimushetkeen saakka hyvin suljettuina, valolta suojattuina ja viileässä sekä toimitettava viivytyksettä tutkimuslaboratorioon.

5.7. Pintapuhtausnäyte

Kunnaneläinlääkäri ottaa pintapuhtausnäytteet, kun pitopaikassa on todettu salmonella ja tilat on tyhjennetty linnuista sekä pesty ja desinfioitu. Pintapuhtausnäytteenoton tarkoituksena on varmistaa pesu- ja desinfektioimenpiteiden onnistuminen ennen seuraavan lintuerän tuloa. Näytteet on otettava sivelynäytteinä steriilillä kostutetulla näytteenottosienellä, kankaalla, vaahtomuovikuutiolla tai sideharsotaitoksella pitopaikan rakenteista salmonellan toteamisen vuoksi tehtyjen pesu- ja desinfektioimenpiteiden jälkeen. Näytteet otetaan vasta, kun tilat ovat silminnähden puhtaat ja kuivat.

Puhtausnäytteet on otettava pitopaikan pintarakenteista, erityisesti salmonellan pesiytymisen kannalta oleellisista kohdista. Näytteiden tulee riittävässä määrin edustaa pitopaikan eri osia (esimerkiksi rakenteiden saumat, erilaiset kulmaukset, ilmastointikanavien aukot, viemärit). Näytteet on säilytettävä tutkimushetkeen saakka hyvin suljettuina, valolta suojattuina ja viileässä sekä toimitettava viivytyksettä tutkimuslaboratorioon.

5.8. Rehuympäristönäytteet

Evira vastaa rehuympäristönäytteenoton järjestämisestä, kun pitopaikan rehussa on todettu salmonella tai siinä epäillä olevan salmonellaa.

Rehuympäristönäytteitä otetaan n. 5-20 jokaista pitopaikan tuotantoyksikköä kohden. Näytteet otetaan kostutetulla sienellä, vaahtomuovikuutiolla tai kankaalla hankaamalla tutkittavaa kohdetta voimakkaasti. Näytteet pakataan yksittäin muovipusseihin.

Näytteitä otetaan soveltuvien osien seuraavista kohteista:

- Rehusiilot
 - siilojen alaosasta rehuspiraalin lähtöpesästä ja / tai sulkupellin päältä
 - siilojen katon sisäpinta/sykloni tai pölyputken suuaukko/pölypussi

- Viljankuivaajat
jos epäilyksenalaista rehua on varastoitu tai käsitelty viljankuivaajassa:
 - viljankuivaajan kaatosuppilon reunat
 - pystyelevaattori
 - varastointiin käytetyn siilon yläosa (kansiluukku)
- Rehunkäsittelylaitteet
 - rehusekoittajan / myllyn syöttösuppilo
 - rehusekoittajan sisäpinta
 - rehuvaaka: päällystä ja punnitussäiliön sisäosa
- Ruokintalaitteet
 - ruokkijoiden täyttösuppiloiden sisäpinnat
 - rehua eläinhalliin tuovan rehuspiraalin ja siitä ruokkijoille johtavien rehuputkien liitoskohdat

5.9. Näytteenotto epäiltäessä virheellistä tutkimustulosta

Jos kunnaneläinlääkäri epäilee, että parvesta aiemmin otettujen salmonellanäytteiden tutkimustulos on virheellinen, hän suorittaa pitopaikassa uusintänäytteenoton. Parvesta otetaan viisi paria tossunäytteitä. Kukin tossupari pannaan erilliseen muovipussiin ja tutkitaan erikseen. Jos lintuja pidetään häkeissä, otetaan tossunäytteiden sijasta viisi 150 gramman painoista ulostenäytettä. Näytteet otetaan kohdan 5.1. mukaisesti, ja kukin näyte pannaan erilliseen muovipussiin ja tutkitaan erikseen. Lisäksi parvesta otetaan kaksi sivelypöly- tai pölynäytettä kohdan 5.3. tai 5.4. mukaisesti. Sivelypöly- tai pölynäytteet pannaan erillisiin muovipusseihin ja tutkitaan erikseen.

Edellä mainittujen näytteiden lisäksi otetaan näytteeksi vähintään viisi satunnaisesti valittua lintua. Linnut toimitetaan tutkittaviksi mikrobilääkejäämien varalta Eviraan tai Eviran hyväksymään laboratorioon, jonka pätevyysalueeseen kyseiset tutkimukset kuuluvat. Jäämänäytteet voidaan perustellusta syystä jättää tutkimatta.

5.10. Näytteiden toimittaminen tutkittavaksi

Näytteet tulee toimittaa tutkittavaksi laboratorioon, jonka Evira on hyväksynyt salmonellavalvontaohjelman mukaisia näytteitä tutkimaan. Näytteiden pakkaamisesta ja lähettamisestä on sovittava erikseen tutkimuksen suorittavan laboratorion kanssa. Näytteet on lähetettävä laboratorioon, varustettuna tämän ohjeen kohdassa 4.1.3. mainituilla tiedoilla, ensisijaisesti näytteenottopäivänä. Jos tämä ei ole mahdollista, näytteet on säilytettävä jäähdytettynä ennen lähettämistä. Näytteiden tutkiminen on aloitettava laboratoriossa viimeistään 96 tunnin kuluttua näytteenotosta. Näytteet voidaan kuljettaa ympäristön lämpötilassa, kunhan vältetään niiden altistuminen korkeille lämpötiloille (yli 25 °C) ja auringonvalolle. Näytteitä ei saa pakastaa ennen lähettämistä ja näytteet eivät saa jäätyä matkalla. Näytteen voi myös itse toimittaa perille laboratorioon. Tässä tarkoitettut laboratoriot yhteystietoineen ovat lueteltuna Eviran internetsivulla: www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Esittely > Toiminta > Laboratoriopalvelut > Eviran hyväksymät laboratoriot > Hyväksytyt laboratoriot > [Eläintaudit](#).

6. KUSTANNUKSET

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija vastaa pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvän salmonellanäytteenoton sekä kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnin ja siihen sisältyvän näytteenoton kustannuksista. Kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnistä toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1044/2017 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri

saa korvauksen omalta työnantajaltaan. Kunnaneläinlääkäri on laskutuksessaan eriteltävä pakollisen terveystarkastuksen tarkastamiseen käytetty aika tautisuojaus- ja tuotantohygienian tarkastukseen käytetystä ajasta.

Salmonellaepäilyihin ja todettuihin salmonellatartuntoihin liittyvät kunnaneläinlääkäriin näytteenotot ja näytteiden tutkiminen tehdään valtion kustannuksella.

Salmonellan johdosta tehtävistä eläinten lopettamisesta ja hävittämisestä, puhdistus- ja desinfektio- ja hävittämis-toimenpiteistä sekä muista taudin hävittämis-toimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista vastaa pitopaikasta vastuussa oleva toimija.